

De zaaizak

Voordat er zaaimachines waren -voordat er seminaries waren- werd zaad met de hand gezaaid. De boer die zaaide had iets goddelijks: hij zaaide het leven - hij was de schepper - de toekomst lag in zijn hand. Hij liep met opgeheven hoofd, hield overzicht, de bewegingen van zijn zwaaiende zaaierende arm waren soepel, bijna gracieus. Het zaad droeg hij voor zich in een zaaizak, die hij om zijn middel had gebonden. Goed zaaien was zeer belangrijk: te veel of te weinig op dezelfde plaats deugde niet. Als hij klaver zaaide, mengde hij het zaad met zand omdat het zo klein was en zo fijn. En hij danste meer over de akker dan hij liep: hij wilde het zaad, dat hij voor zich uit strooide, niet diep de grond in trappen. Een goede zaaier moest de bodem kennen en de ligging

van de akker in het oog houden, hij moest de zaaitijd weten en de maanstand verstaan. En: verstand hebben van zaad. Zaaien kon niet zomaar iedereen. Het duurde lang voordat een vader het zaaien overliet aan zijn zoon. Zaaien was een kunst. Het was meditatief en gebeurde in stilte.

Het zaaibed

De aarde is voor de kerken het domein waarin het zaad van het evangelie wordt uitgezaaid. Zij lijkt braakliggend land geworden te zijn, maar feitelijk is zij teruggegeven aan de natuur. De kerken verkavelden het grondgebied van het leven, plaatsten verboden-toegangsborden, brachten omheiningen en versperringen aan. Maar deze zijn geleidelijk opgeruimd.

Het ambt was de sleutel tot de macht: macht over hemel en aarde. Nu heeft de kerk geen m² grond meer om het oude ambt in en uit te planten. Het zaad ontkiemt gewoon niet meer - het is verlegen - duf.

Maar de aarde, de samenleving, het leven ligt open om opnieuw ingezaaid te worden. Het zaad is beschikbaar. De kwaliteit is bekend. Uitstekende zaaiers zijn er genoeg. Het boek 'Spandoek' zit vol met de sporenelementen, kostbare groeikiemen die -wanneer zij in onderlinge samenhang bijeengelezen worden- het nieuwe ambt tot groei en bloei kunnen brengen. Alles samenvoegend ontstaat het duidelijke beeld van een ambtsuitoefening, die geheel en al verweven is, verworteld met de basis van het bestaan, het hele binnenwereldlijke gebeuren, het leven in zijn natuurlijke volwaardigheid.

De unieke waarde van het boek 'Spandoek' is, dat hierdoor het visioen van een nieuw priesterschap begint te dagen: zo vrouwelijk

als mannelijk - ontdaan van magie maar verbonden met de sacramentaliteit van het leven. Het is alles behalve een pleidooi voor een priesterloze kerk. Niet iedereen is zomaar een zaaier, voorganger, verkondiger. Het gelouterde inzicht wordt verwoord, dat het geestelijk leiderschap een onmisbare factor is in de gemeenschap, ook in de kerk. Er komt een onverwoestbare trouw aan de eigen eerste inspiratie tot uiting. Is priesterschap dan toch een zielestructuur: een identiteit en ook een entiteit?

De zaaitijd is daar. De schrijvers van 'Spandoek' hebben (het beste van zichzelf) gezaaid. Dat is genoeg - ook al zullen zij de oogst niet meer zien. Er was een Man die in de verte turend zei: zie de velden staan wit van de oogst ... Het golvend koren rijst op aan de horizon.

Threes van Dijk / Jan Peijnenburg

SPANDOEK

Threes van Dijck / Jan Peijnenburg

Geschiedenis is het leerboek van de tijd. In het verleden ligt de sleutel waarmee we de geheimen van het heden kunnen ontraadselen. Wat de toekomst zal zijn, wordt bepaald door inzichten in het nu. Omdat dezelfde mechanismen binnen het ambtsgebeuren van het verleden doorwerken in het heden, is het van groot belang te doorgronden welke die mechanismen zijn en in welke mate zij voortgaan hun invloed uit te oefenen.

Ook de hedendaagse priesteropleiding, ook het nieuwe 'seminarie' is het 'zaaibed' van hetzelfde zaad; dezelfde processen spelen daar: het tegennatuurlijk verdringingsproces, het sublimatieproces, het intellectueel vervreemdingsproces. Oordelend vanuit de uitkomsten van het verleden, kunnen we dan nu al voorspellen welke uitkomsten er in de toekomst zullen zijn vanuit datgene wat er nú gebeurt.

Een beter boek dan Spandoek hoeft niet meer geschreven te worden. Het is enig in zijn soort. Rond het gegeven hangt een zekere melancholie, maar iedere afzonderlijke schrijver stijgt daar toch bovenuit. Kracht en karakter kenmerken elk verhaal. 'Priesterschap' is het wat hier aan de orde is en in grote veelzijdigheid en verscheidenheid aan het licht treedt. Grote lof ook voor de redactie, die hier met grote toewijding en fijngevoeligheid aan heeft gewerkt. En uitgever Ton van den Ende heeft er een prachtige uitgave van gemaakt. Het is een boek dat je meermalen leest en dan vanzelf doorgeeft. Zo vermenigvuldigt zich de oplage en spant het doek zich steeds breder uit.

Ander boek

Een ander boek dan Spandoek zou nog geschreven kunnen worden. Geen vervolg maar een nevenbeeld, complementierend, dóórdringend in gebieden die binnen de doelstelling van Spandoek minder voorop lagen. Spandoek-2 zou een verzameling verhalen kunnen zijn, die een verdieping lager liggen: het basale gebeuren van het priester worden. Dat ligt beslist veel moeilijker, veel subtieler. Wie durft zijn diepste gevoelens aan het papier toe te vertrouwen? De schande en schaamte ook van het leven? Misschien moet je daarvoor wel oud en wijs geworden zijn en niets meer hebben te verliezen. Die hele binnenkant van het celibaatsdrama moet toch ooit geweten worden. Dat zou dan Spandoek-2 kunnen zijn. Samen

zouden beide boeken dan een prachtig span vormen.

Dit tweede boek zou enorm relativerend kunnen werken om de hedendaagse beperkingen, die we ons als vanzelfsprekendheden laten overkomen, onverwijld af te schudden, zoals (ja natuurlijk) de koppeling van het priesterschap aan de man, de geldigheid van de eucharistie verbinden aan 'gewijde' handen, de constante schending van de rechten van de vrouw. Er was in de jaren zestig en zeventig heel wat meer lef in de kerk dan in de jaren daarna... Wat vooruit-fantaserend naar een mogelijke inhoud, komen we vanzelf uit bij een paar hoofdzaken: de kindsheid van de jonggeroepenen, de (veelal verlate) puberteit, de afwezigheid van meisjes twaalf jaar lang. En dan

vanaf je twintigste rond te moeten lopen, ingetogen en met de *cingulum castitatis* omgord en op je kaalgeschoren achterhoofd een steek met flossen. Als je dan al eens tijdens je vakantie een meisje wat langduriger kuste in de maneschijn, leek het of je uit een toneelstuk wegliep, zo het publiek in...

Monnikenleven

Met 83 jongetjes van 12-13 jaar begaven we ons op weg naar het priesterschap. Dat was in 1943, midden in de oorlog. Dat was het begin van een monnikenleven dat minimaal twaalf jaar zou duren. We leefden ook nog volgens de strenge observantie, met vaste studien en gebedstijden, zo stipt naar de drie geloften dat Benedictus daarvan zou hebben gehuiverd. Maar de een ervaar-

de het seminarie als een sportschool,
de ander als een cultureel centrum.
Van de 83 werden er dertien priester
gewijd. Vervolgens trouwden er drie
van hen en gingen er twee hun leven
- al dan niet samenwonend - delen
met een vriendin. Van de 70 anderen
... nooit meer iets gehoord... en nooit
meer hoorden zij iets van ons. Ook zij
hoorden bij de uitgetreden, zeker als
zij ooit 'de toog hadden aangehad'. Na
de priesterwijding viel de Orde uiteen;
dat was de eerste collectieve uittreding.
Eindelijk die grandioze uittocht naar het
Beloofde Land. Voor de meesten verliep
die nieuwe zelf-therapeutische fase als
vanzelf: vrijheid is genezend. Maar wat
voor 'menswordingsproces' waren die
'humaniora'? En hoe heeft het heimwee
naar het leven geknaagd!

Kapsel

Zonder sensationeel te zijn zou
de verkeringstijd aan bod kunnen
komen: leuke momenten, geheime
ontmoetingen, herwonnen
jeugdigheid. En hoe - de verdorring
te boven - het leven weer begon te
stromen. En wanneer het juichen
begon! Het zou toch aardig zijn
te lezen, dat zijn kapsel op slag
veranderde en hij, ojee, vergeten was
in zijn agenda te kijken op de dag
dat hij in de huwelijksviering van
een vroegere vriend zou voorgaan.
Of dat zij merkte dat de mensen op
straat tegen haar lachten en dat zij
zich voelde dansen als zij liep. Er
zijn liefdesverhalen van priesters
genoeg, maar juist deze worden niet
geschreven.

Bizarre situaties

Een heimelijke relatie hebben kan achteraf romantisch lijken, op het moment zelf bracht dat bizarre situaties met zich mee. Als je je als priester op het pad van de liefde begaf - of als het je gewoon overkwam - wist je dat je een zwaar parcours tegemoet ging. Wat aanvonkte in een sfeer van pure ontvankelijkheid en zorgeloosheid, zou leiden tot moeizame stappen, stap voor stap. Je positie kwam in het geding. Hoe verder? Tegelijk was het verkeren in het verborgene, geen voorbarige dingen doen, nadenken en bidden (als je dat nog kon). Het was door de verliefdheid heen groeien naar een definitieve keuze. Maar daarvoor was nauwelijks tijd en ruimte. Je leerde elkaar niet kennen in een zwierige en lustige ambiance. Maar toch

moest je elkaar verkennen: ontdekken dat het bij je hoort zoals de ander smaakt en ruikt. En je moet leren genieten van de ontwapenende werkelijkheid, dat het woord 'vrede' het hart is van het woord 'bevrediging' en durven opgaan in dat grote Sjaloom. Niets van een dubbelleven, zoals zo graag en gretig wordt gesuggereerd, want het voelde 'heler en heiliger' dan alwat daar ooit aan voorafgegaan was. Aan de 'feitelijkheid' was het wel even wennen: in de morgen voorgaan in kazuifel, in de avond opgaan in elkaars naaktheid - het een in het openbaar, het ander in het diepste geheim. Het kon ook inhouden: twee jaar zwerven op straat, uitwijken naar België of het Duitse grensgebied. In de herfst vlotgetrokken worden uit een drassig landweggetje door een late

tractorrijder in het veld. In de winter insneeuwen met kever en al en dan als in een iglo chocolade eten tegen de grootste honger. Altijd was er het gevaar gevolgd te worden door verspieders of plotseling oog in oog te komen staan met een boswachter. En wat te denken van de voortdurende dreiging in verwachting te raken? Soms verscheen je dan nog even op de krans en liep je een ander gevaar tegemoet, wanneer je er wat gehavend uitzag. Het kon je overkomen dat op een dekenale vergadering de afspraak gemaakt werd, dat op Bevrijdingsdag in alle kerken gelijktijdig de klokken zouden worden geluid... en dat dan een of andere leukerd zijn kans schoon zag en riep 'Ha ha Jan, jij luidt zeker je eigen klokkenspel!...'. Stoere verhalen allemaal, en zo zijn er tienduizenden. Maar het kon allemaal heel wat idyllischer!

Ereplicht

Als vrouw van een priester deel je voor de helft hetzelfde ambt en hetzelfde bed. Je bent één en, of je het wilt of niet, je kunt er niet omheen dat hij priester is en blijft (als je er samen voor gekozen hebt dat hij dat blijft). In zo'n tweede Spandoek zouden de vrouwen evenredig aan het woord moeten komen: hun medestaan in het ambt, het gedeelde priesterschap, hun illusies en desillusies. Tevens zou duidelijk moeten worden, dat het een primaire opdracht van mannen, priester mannen is, het priesterschap van de vrouw aan te wijzen, te versterken, op te eisen door hen in hun eigen plaats te laten treden. Wat kunnen vrouwen anders voor zichzelf opeisen in een mannenmaatschappij en in een mannenkerk; een maatschappij waarin

het voor de man een teken van moed is wanneer hij priester wil worden, maar voor de vrouw een teken van hoogmoed. De gehuwde priesters hebben hier een enorme taak, een ereplicht te vervullen. Zij zijn immers (per definitie) priesters die van 'vrouwen houwen'. En zij zijn er toe in staat, zij hebben een ongehoorde horigheid van zich afgeworpen en zijn getraind in kracht. Machteloosheid is het zwakgebod van de angst; wie door de kordons breekt heft de eigen machteloosheid op. Wat let een groep priesters en hun vrouwen een kerk te huren, een kerk waar voorlopig alleen maar vrouwen voorgaan? Belangrijk zou het zijn dat er priester verhalen geschreven worden vanuit de vraagstelling: wat was voor jou/jullie de 'persoonlijke' meerwaarde van het

gehuwd zijn, ben je een nieuwe heelheid gaan ervaren, werd je religiositeit door je seksualiteit verdiept en omgekeerd? Of: veranderde je priesterschap toen je vader werd? Of waarom hebben jullie gekozen voor een gehuwd 'celibaat'? Ben je vanuit een niet-autoritaire werkelijkheid anders gaan leven en geloven? De verkondiging van een geleidelijk bewustwordende levensreligiositeit zou ook uit onze hoek moeten komen: dat God diep vereenzelvigd is met alwat menselijk is en daarin zichzelf realiseert. Gehuwde priesterparen kunnen het weten. God roept om hun profetie. Nieuwe verhalen komen boven, andere vertellers dienen zich aan die juist in het diepe willen duiken. Wie zijn vrouw weer vroegtijdig uitgeleide moest doen, heeft een volgverhaal, wie als kunste-

naar artistiek op zoek is naar God, kan
van de schoonheid van God verhalen,
wie als monnik zijn mystieke weg wil
voortzetten in zijn huwelijk, kan van een
heel eigen priesterschap getuigen.

...een maatschappij waarin
het voor de man een teken
van moed is wanneer hij
priester wil worden, maar
voor de vrouw een teken van
hoogmoed...